

Latvijas Republikas tiesībsargs

**Vadlīnijas
veiksmīgākai pamattiesību ieviešanai ES
fondu finansētajās aktivitātēs Latvijā**

Anete Ilves, Tiesībsarga birojs

Mācību seminārs «Horizontālā principa «Vienlīdzība, iekļaušana, nediskriminācija un pamattiesību ievērošana» īstenošana un uzraudzība ES kohēzijas politikas fondu pasākumos», 2024.

Saturs

- I. Latvijas Republikas tiesībsargs
- II. Kas un kāpēc?
- III. Eiropas Savienības fondi un pamattiesības. Ieviešanas struktūra. Latvija.
- IV. Ieviešana praksē pēc būtības
- V. Kā atpazīt?

Latvijas Republikas tiesībsargs I

- Tiesībsarga likums - tiesībsarga funkcija ir sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu.

- Latvijas Republikas Satversme – 18 diskriminācijas kritēriji + 1 atvērtais.

Rase un ādas krāsa; tautība, etniskā izcelsme; valoda; dzimšana un izcelsme; dzimums; vecums; invaliditāte; ģenētiskās īpašības; seksuālā orientācija; reliģiskā pārliecība; politiskā un cita pārliecība; pasaules uzskats; partijas piederība; sociālais stāvoklis un sociālā izcelsme; dienesta stāvoklis; manta; pilsoniskā un valstiskā piederība (konkrētos gadījumos); citi līdzīgi apstākļi.

- Tiesībsarga birojā populārākie – dzimums + invaliditāte.

Latvijas Republikas tiesībsargs II

- Dzimums + struktūrfondi = Pārbaudes lieta par ar grūtniecību saistīto atvaļinājumu izmantošanu. Bija iesaistīta Eiropas Komisija. Risinājums tika atrasts nacionālā līmenī. **ANOTĀCIJA!**
- Invaliditāte + struktūrfondi = Pārbaudes lieta par skolas kopmītņu vides piekļūstamību. Eiropas Komisija iesaistīta.

Kas un kāpēc?

- ES Pamattiesību aģentūra kopā ar 7 nacionālajām cilvēktiesību institūcijām no – Latvijas, Slovēnijas, Kipras, Polijas, Slovākijas, Horvātijas, Bulgārijas – EEZ projekts
- Vairāki nodevumi:
 - Nacionālo cilvēktiesību institūciju loma Eiropas Savienības fondu ieviešanas atbilstībā pamattiesībām: Latvijas situācija
 - Vadlīnijas veiksmīgākai pamattiesību ieviešanai Eiropas Savienības fondu finansētajās aktivitātēs Latvijā

<https://www.tiesibsargs.lv/eez-un-norvegijas-grantu-fonds-regionalajai-sadarbibai-2022-2024/>

Eiropas Savienības fondi un pamattiesības. Ieviešanas struktūra. Latvija.

- Kas ir izveidots:

- NVO iesaiste Uzraudzības komitejā;
- **Vadlīnijas horizontālajiem principiem (HP) + Hartas principi;**
- Institūcijas, kas ir atbildīgas par HP principiem + Harta;
- Mācības;
- **HP ir ietverts projektu pieteikumu veidlapās;**
- **Tieša, netieša, nav ietekme + punkti;**
- **Tiesību aktu projektu sākotnējās ietekmes izvērtēšanā prasība iekļaut informāciju par cilvēktiesībām, dzimumu līdztiesību, personu ar invaliditāti vienlīdzīgām iespējām un tiesībām;**
- Ir strīdu risinājuma mehānisms gan pirms, gan pēc līguma noslēgšanas.

Kas NAV:

- Efektīva Uzraudzības komiteja;
- Skaidrs mehānisms, kas paredzētu strīdu risināšanu tieši par iespējamām pamattiesību pārkāpumiem. Trešo personu tiesības iniciēt sūdzību?
- Pamattiesību/ diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu novēršana pēc būtības, ja tādi tiek konstatēti ES fondu īstenošanā;
- Process, ja tiek konstatēti pamattiesību pārkāpumi ES fondu īstenošanā.

Eiropas Savienības fondi un pamattiesības. Ieviešanas struktūra. Latvija. II

- Ir izveidota institucionālā sistēma.

- Jāpievērš uzmanība reālai HP VI īstenošanai praksē,
- Izmaiņas pēc būtības, ja tiek konstatēts pamattiesību pārkāpums.

Ieviešana praksē pēc būtības

- Izlasīt un ievērot HP VI Vadlīnijas praksē;
- Projektu pieteikumu veidlapās HP VI vērtēt pēc būtības;
- Pēc būtības aizpildīt anotāciju sadaļas par cilvēktiesībām, t.sk., dzimumu līdztiesību un personām ar invaliditāti;
- Mācībās izcelt gan labos, gan ne tik labos piemērus.

Kā atpazīt praksē?

- Kas ir cilvēktiesības?
 - Nedari citam to, ko nevēlies, lai darītu tev
 - Kā ir ērtāk?
 - nozari regulējošie normatīvie akti (atšķirīga attieksme)
 - kas ir tas, ar ko mērķgrupa **atšķiras** no pārējās sabiedrības?
 - kas ir tas, ko būtu nepieciešams mainīt, lai konkrētai mērķgrupai nodrošinātu vienādas tiesības?
 - populārākie stereotipi par konkrētu grupu

Kā atpazīt praksē? II

- **Dzimums:**

- Atšķirību sievietēm veidos – ar grūtniecību un aprūpi saistītie jautājumi;
- Atšķirību vīriešiem veidos – ar aprūpi saistītie jautājumi;

- **Invaliditāte:**

- Atšķirību veidos - informatīvās, digitālās, fiziskās vides pieklūstamība; dažādi invaliditātes veidi; sākot no informācijas par iespēju pieteikties projektiem, pats projekts pēc būtības (tai skaitā, ja remontē ielas, vai ir saprotama informācija), projekta rezultātu prezentācija pieklūstamos formātos utt.

Kā atpazīt praksē? III

- **Vecums:**

- Atšķirību veidos dažādas prasmes – piemēram, digitalizācija, vai risinājums saprotams senioriem no digitālā aspekta, vai saprotams jauniešiem no satura aspekta?

- **Etniskais aspekts:**

- Atšķirību veidos atkarībā no etniskās piederības.

Kā atpazīt praksē (SAM)? IV

- **Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un inovācijas**

Riski: dzimums (kā MI vērtē), invaliditāte, vecums, tautība (atkarīgs no MI uzstādījuma)

- **IKT pieejamība, e-pārvalde un pakalpojumi**

Riski: dzimums (aprūpes pakalpojumi, sistēma beidz strādāt), invaliditāte, vecums

- **Mazo un vidējo komersantu konkurētspēja**

Riski: dzimums, invaliditāte, vecums, etniskā piederība, sociālais stāvoklis

- **Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs**

Riski: dzimums, invaliditāte, vecums, sociālais stāvoklis

- **Vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte**

Riski: dzimums, invaliditāte, vecums, sociālais stāvoklis

Vairāk informācijas

- Tiesībsarga kampaņa «Piešķil savu empātiju» (10 raidījumi, diskriminācijas riskam pakļautās grupas)
- Tiesībsarga tīmekļvietne/ diskriminācija vai cilvēki ar invaliditāti/ materiāli nav

Latvijas Republikas tiesībsargs

Paldies par uzmanību!